

BIBLIOTECA
Traduceri | 7
PAISIANĂ

Sfântul Ioan Gură de Aur

TÂLCUIRE LA EPISTOLA CĂTRE EVREI

**Traducere din limba greacă veche
de Mitropolitul Veniamin Costachi**

Ediție îngrijită de Andreea Stănciulescu

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2025

Cuprins

TĂLCUIREA CELUI ÎNTRU SFINȚI
PĂRINTELUI NOSTRU IOAN HRISOSTOM,
PATRIARHUL CONSTANTINOPOLULUI,
EPISTOLA CEA CĂTRE EVREI, SCOASĂ DIN SEMNE,
DUPĂ ADORMIREA LUI, DE CONSTANTIN,
PREZBITERUL ANTIOHIEI

Pricina	9
Omilia 1	17
Omilia 2	27
Omilia 3	40
Omilia 4	56
Omilia 5	71
Omilia 6	84
Omilia 7	96
Omilia 8	109
Omilia 9	123
Omilia 10	135
Omilia 11	145
Omilia 12	157

TĂLCUIREA CELUI ÎNTRU SFINȚI
PĂRINTELUI NOSTRU IOAN HRISOSTOM,
PATRIARHUL CONSTANTINOPOLULUI,
LA EPISTOLA CĂTRE EVREI

Omilia 13	169
Omilia 14	184
Omilia 15	196
Omilia 16	207
Omilia 17	215
Omilia 18	226
Omilia 19	234
Omilia 20	241
Omilia 21	251
Omilia 22	261
Omilia 23	272
Omilia 24	283
Omilia 25	293
Omilia 26	303
Omilia 27	316
Omilia 28	327
Omilia 29	347
Omilia 30	357
Omilia 31	365
Omilia 32	375
Omilia 33	385
Omilia 34	397

PRICINA

1. Romanilor scriind fericitul Pavel, zice: „Deci, întrucât sunt eu apostol al neamurilor, slujba mea o slăvesc, ca doar aş face pe trupul meu să-l râvnească” (*Romani* 11, 13-14). Şi iarăşi aiurea: „Că Cel ce a lucrat lui Petru spre apostolia (trimiterea) tăierii-împrejur a lucrat, zice, şi mie la neamuri” (*Galateni* 2, 8). Deci, dacă era al neamurilor apostol – fiindcă şi la *Fapte* zice către dânsul Dumnezeu: „Mergi, că la neamuri departe te voi trimite” (*Fapte* 22, 21) –, ce împărtăşire avea cu evreii? Şi de ce trimitea lor epistole? Şi pe lângă aceasta, aceia erau tulburaţi din pricina lui, care lucru din multe locuri se poate vedea. Că auzi ce zice Iacov către el: „Vezi, frate, câte zeci de mii de iudei sunt, care au crezut? Şi aceştia toţi au auzit pentru tine, cum că înveţi depărtarea de la Lege” (*Fapte* 21, 20), şi multe întrebări din parte-i se făceau de multe ori pentru aceasta.

Deci, din ce pricină, ar putea întreba cineva, nu a trimis Dumnezeu pe ştiutorul Legii către iudei (că lângă picioarele lui Gamaliil a învăţat Legea, şi multă râvnă avea de lucrul acesta, şi cu aceasta mai vârtos putând a-i ruşina)? Căci pentru aceasta, mai mult s-ar fi mâniat ei asupra lui. Aceasta, dar, mai înainte ştiind Dumnezeu, şi că nu îl vor suferi, îi zice: „Mergi la neamuri, [...] pentru că [evreii] nu vor primi mărturia ta pentru Mine” (*Fapte* 22, 21, 18). Apoi însuşi zice: „Aşa, Doamne, ei ştiu că eu eram închizând şi bătând prin sinagogi pe cei ce cred întru Tine. Şi când se vărsa sângele lui Ştefan, Mucenicul Tău, însumi eram stând şi împreună

binevoind întru uciderea lui, și păzind hainele celor ce-l ucidău” (*Fapte* 22, 19, 20).

Și însăși aceasta se arată a fi semn și pricină de a nu crede lui. Fiindcă așa se petrece atunci când se depărtează cineva de oarecare neam, de ar fi din cei mai mici și de nici o băgare în seamă vrednic, nu se întoarce așa tare împotriva celor de care s-a depărtat; iar de ar fi din cei lăudați și foarte râvnitori, și din cei ce precum el cugetă, mai mult îi doare pentru aceia și cu covârșire îi tulbură, fiindcă cu covârșire le-a stricat dogma (învățăturile) lor, pentru că s-a lipit de alții, de la aceia depărtându-se.

Și alta încă mai are, pe lângă aceasta, care lucra necrezare acelora. Și care-i aceasta? Că cei de pe lângă Petru au fost împreună cu Hristos și semne și minuni au văzut, iar el nici de una din acestea nu se îndulcise, ci, cu iudeii fiind, și așa de voia să a mers și s-a făcut unul dintr-înșii; iar aceasta mai vârtos a fost îndestulată să le înalțe pe cele ale noastre. Aceia, pe de-o parte, socoteau din har mărturisirea, de unde cineva ar putea zice că pe Învățătorul lor dorindu-L mărturisesc acestea, iar pe de altă parte, acela ce mărturisea pentru Înviere, acesta (Pavel) era cel care doar un singur glas a auzit. Pentru aceasta îi vezi pe ei cu mânie războindu-se asupra lui, și toate pentru aceasta făcându-le, și pe noroade întărâtându-le, ca să-l omoare.

Deci cei necredincioși adică pentru aceasta erau asupra lui cu urâciune; dar cei ce crezuseră, pentru care pricină? Pentru aceea că el se silea a propovădui neamurilor curat Creștinismul, iar de s-ar fi dus cumva și la Iudeea, nu s-ar fi îngrijit [de a propovădui acolo]. Că Petru și cei dimprejurul lui – fiindcă propovăduiau în Ierusalim, unde mare era râvna [pentru Lege] – nevoie aveau a propovădui ținerea Legii, iar acesta (Pavel) era în multă slobozenie [voind a propovădui tuturor neamurilor]. Iar cei din neamuri erau mai mulți decât iudeii, iar fiindcă erau din afară, el era silit a dezlega câte puțin Legea; pentru aceasta iudeii nu aveau la el atâta evlavie, deși el pe toate le propovăduia curat. Fără îndoială îl socoteau că întru aceasta se va rușina de mulțime, zicându-i: „Vezi, frate, câte

zeci de mii de iudei au crezut, și toți sunt râvnitorii Legii?” (Fapte 21, 20). Pentru aceasta îl urau ei și se scârbeau de el, „că s-au înștiințat, zice, pentru tine, că depărtare de la Lege înveți” (Fapte 21, 20).

2. Deci, pentru ce, nefiind învățător al iudeilor, le trimite lor epistole? Și unde erau ei, de le trimite? Pare-mi-se că în Ierusalim și în Palestina. Dar cum le trimite? Precum și a boteza nu i s-a dat poruncă, dar el totuși boteza – „Că nu m-a trimis”, zice, „ca să botez” (1 Corinteni 1, 17). Însă nici nu s-a oprit, ci ca afară de lucrare [a dată lui în chip deosebit de Hristos] o face. Dar cum să nu le trimită acestora, pentru care și anatema voia a se face (cf. Romani 9)? Pentru aceasta zicea: „Să cunoașteți că fratele Timotei este slobod, cu care, de va veni mai în grabă, vă voi vedea pe voi” (Evrei 13, 23); că încă nu era legat (prins și întemnițat). Deci doi ani a făcut în Roma legat, apoi s-a dezlegat, a venit în Spania, apoi s-a dus la Iudeea, când și pe iudei i-a văzut, după care iarăși la Roma a venit, când și de Nero a fost omorât¹. Deci, decât epistola aceasta, cea către Timotei este mai veche; că acolo zice: „Că eu acum mă jertfesc”; și iarăși acolo zice: „Întru cea dintâi a mea răspundere, nimeni n-a fost împreună cu mine” (2 Timotei 4, 6, 16). Că în multe locuri s-a nevoit, precum și tesalonicenilor scriindu-le, zice: „Următori v-ați făcut Bisericii Iudeii” (1 Tesaloniceni 2, 14). Și însuși acestora scriindu-le, zice: „Cu bucurie răpirea averilor voastre o ați primit” (Evrei 10, 34). Îi vezi, dar, pe ei că se nevoiesc? Și dacă pe apostoli așa îi metahirisea nu numai în Iudeea, ci și oriunde se aflau între neamuri, ce nu ar fi făcut credincioșilor? Pentru aceasta de dânșii mai ales îl vezi că poartă grijă. Căci atunci când zice: „Merg ca să slujesc sfinților celor ce sunt în Ierusalim” (Romani 15, 25). Și iarăși, când roagă pe corinteni către facerea de bine, zice că și macedonenii au adus [contribuția lor] (cf. 2 Corinteni 8, 1-3), și zice: „De va fi

¹ Conform unor comentatori, după o altă aranjare sintactică, poate reieși că pe evrei i-a vizitat și în Spania.

cu cuviință să merg și eu” (1 Corinteni 16, 4), aceasta o zice. Și când zice: „Numai ca să ne aducem aminte de săraci, ceea ce m-am și sârguit a face” (Galateni 2, 10), aceasta o zice. Și când zice: „Dreapta împărțășirii mi-au dat mie și lui Varnava, ca noi la neamuri, iar ei la tăierea împrejur [să meargă]”, aceasta o vădește.

Iar acestea nu simplu le zice, pentru săracii cei de acolo, ci ca prin lucrul acela să avem și noi parte de facerea de bine. Că nu am împărțit între noi, zice, purtarea de grijă, precum am făcut cu propovăduirea – noi adică la neamuri, iar aceia către tăierea împrejur. Și pretutindenea vezi pe Pavel că multă purtare de grijă face pentru dânșii; și după cuviință.

Că întru celelalte neamuri, unde erau și iudei și elini, nimic de acest fel se făcea. Iar acolo, fiindcă de acea dată li se părea că stăpâneau și după legile lor viețuiau, și multe prin legile lor ocârmuiau, încă neașezându-se stăpânirea², nici desăvârșit aflându-se ea sub romani, după cuviință de multă tiranie se foloseau. Că dacă și în alte cetăți, precum în Corint, au bătut pe mai-marele sinagogii înaintea divanului antipatului³ „și lui Galion nicio grijă nu-i era de acestea” (Fapte 18, 17), oare în Iudeea nu [s-ar fi putut petrece unele ca acestea]?

2. Vezi însă că, în celelalte cetăți, la stăpânitori îi aduc pe ei, și pe dânșii îi roagă spre ajutor și pe neamuri, iar aici nu s-au gândit deloc la aceasta, ci fac adunare (au întrunit sinedriul), și ori pe care vor, îl omoară. Că așa pe Ștefan l-au ucis, așa pe apostoli i-au bătut, nu la stăpânitori aducându-i, așa pe Pavel voiau a-l ucide, de nu s-ar fi aruncat căpitanul⁴ asupra lor (cf. Fapte 21, 31-33). Că încă până ce erau preoții, încă până ce Biserica, slujba lui Dumnezeu, jertfele, aceasta se făcea. Vezi pe însuși Pavel la preot judecându-se, zicea: „Nu am știut că

² Forma de guvernământ.

³ Ἀνθυπαῖτος, proconsulului, guvernatorului.

⁴ Lit. hiliarhul, adică cel pus peste 1000 de soldați.

este arhiereu” (*Fapte* 23), și aceasta înaintea stăpânitorului⁵. Că multă stăpânire (autoritate) aveau iudeii atunci. Gândește, dar, ce fel de răutăți urmau a pătimi credincioșii care locuiau în Ierusalim și în Iudeea.

Deci cel ce se ruga a se face anatema pentru cei ce încă nu crezuseră, și celor credincioși așa le slujea, încât și însuși mergea la dânșii cu milostenia, de ar fi fost trebuință; cel ce pretutindenea pentru dânșii făcuse multă purtare de grijă, ce e de mirare dacă și prin scrisori îi roagă și îi mângâie, și căzuți fiind ei și zăcând, îi scoală? Fiindcă veștejiți erau, și deznădăjduiți din pricina mulțimii necazurilor. Și aceasta către sfârșit o arată, zicând: „Pentru aceea, mâinile cele slăbite și genunchii cei slăbănogiți îndreptați-i” (*Evrei* 12, 12). Și iarăși: „Încă puțin, și Cel ce este să vie va veni, și nu va zăbovi” (*Evrei* 10, 37). Și iarăși: „De sunteți afară de pedeapsă, apoi dar neadevărați (necercați) sunteți, [...] și nu fii” (*Evrei* 12, 8).

Că de vreme ce și iudei erau, și înșiși de la părinți se învățau, ca și cele bune și cele rele cu trezvie trebuia să le aștepte, și așa a viețui, iar atunci (după propovăduire) erau dimpotrivă: cele bune adică în nădejdi și după moarte, iar cele rele de față (la îndemână), și multe răbdând ei, urmau să se împuțineze cu sufletul mulți, de unde și el multă graire face pentru aceasta.

Dar acestea la vreme potrivită le vom dezlega. Iar acum, el de nevoie le scria celor pentru care atâta purtare de grijă făcea. Că dacă pricina pentru care nu a fost trimis către dânșii era arătată, nu se oprea (putea opri) însă de a le scrie. Iar cum că ei se împuținau cu sufletul, arată zicând: „Mâinile cele slăbite și genunchii cei slăbănogiți îndreptați-i, și cărări drepte faceți” (*Evrei* 12, 12, 13). Și iarăși: „Că nu-i nedrept Dumnezeu ca să uite lucrul vostru și dragostea” (*Evrei* 6, 10). Că sufletul de multe ispite fiind cuprins, de multe ori și de la credință se rătăcește. Pentru aceea îi sfătuiește să ia aminte la cele ce s-au

⁵ Lysias.

auzit și să nu fie [cu] inimă vicleană de necredință (cf. *Evrei 2, 1*). Pentru aceasta și în epistola aceasta, pentru credință mai ales vorbește multe, și multe dovezi arată la sfârșit: că și acelora la picioare li s-au făgăduit bunătățile, dar nimic nu le-a dat.

Și afară de acestea, ca să nu socotească ei că s-au [i-a] părăsit, acestea două alcătuiește: una adică spre a suferi vitejește toate cele ce [li] se întâmplă, iar alta spre a aștepta negreșit răsplătirea. Căci, cu adevărat, nu va trece cu vederea pe cei împreună cu Avel și pe cei de atunci încoace drepti, [dar încă] nerăsplătiți.

Și face mângâierea de la trei chipuri: de la *unul* adică din cele ce Hristos a pățimit, precum și Însuși zice: „nu este robul mai mare decât Domnul său” (*Ioan 13, 16*); iar de la *altul*, din bunătățile care se păstrează celor ce cred; și de la *al treilea*, din rele – și aceasta nu numai din cele ce vor să fie o întărește (care mai puțin ar fi fost de crezut), ci și de la cele trecute și făcute la părinții lor. Aceasta și Hristos o face, zicând că „nu este robul mai mare decât Domnul său”, și iarăși: „Multe lăcașuri sunt la Tatăl” (*Ioan 14, 2*), și de nenumărate ori ticăloșește pe cei ce n-au crezut.

Dar face și multă cuvântare și pentru Testamentul Nou, și pentru cel Vechi; fiindcă spre credința în Înviere foarte de trebuință era lui aceasta. Căci ca nu din cele ce a pățimit Hristos ei să nu creadă că El a înviat, de la proroci aceasta o întărește; și arată că nu cele iudaicești sunt cele vrednice de cinste⁶, ci ale noastre. Și fiindcă Biserica încă stătea, precum și cele ale jertfelor, pentru aceea zicea: „Deci să ieșim afară (din tabără), ocară Lui purtând-o” (*Evrei 13, 13*). Dar i se împotriva lui și aceasta: „Că se putea, ar zice oarecare, cum că dacă acestea sunt umbră, dacă acestea sunt închipuire, cum nu s-au dat în lături, nici de năprasă nu s-au depărtat, ca să se arate adevărul,

⁶ Σεμνὰ, termen cu mai multe sensuri: cele ale lui Dumnezeu (sau ale zeilor păgâni, după caz), sfinte, cuviincioase Lui, nobile etc. Acestea sunt explicate mai apoi.

ci acestea încă înfloresc? Și aceasta încă cu încetul (treptat) o a însemnat, că se va petrece la vremea cuviincioasă. Iar cum că multă vreme aveau ei în credință și în necezuri, el a însemnat zicând: „Că fiind voi datori a fi învățători pentru vreme” (*Evrei 5, 12*), și: „nu cândva să fie în vreunul din voi inimă vicleană de necredință” (*Evrei 3, 12*), și: „următori v-ați făcut celor ce prin îndelunga-răbdare moștenesc făgăduințele” (*Evrei 6, 12*).

Omilia 1

În multe feluri și în multe chipuri de demult Dumnezeu grăind părinților prin proroci, în zilele acestea mai de pe urmă a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor tuturor, prin Carele veacurile a făcut (Evrei 1, 1-2).

1. Cu adevărat, unde s-a înmulțit păcatul, a prea prisosit darul (*Romani 5, 20*). Aceasta și aici, la începutul epistolei, însemnează fericitul Pavel scriind către evrei. Căci de vreme ce, fiind ei cu totul ticăloșiți și dosădiți de răutăți, și din acestea judecând ei lucrurile, puteau să se socotească pe sine mai prejos decât toți ceilalți, iar cu aceasta mai ales arată că mai mare har au câștigat și foarte covârșitor, de la însăși începerea cuvântului deșteptând pe ascultător. Pentru aceasta zice: *În multe feluri și în multe chipuri de demult Dumnezeu grăind părinților prin proroci, în zilele acestea mai de pe urmă a grăit nouă prin Fiul*. Pentru ce nu s-a pus pe sineși în locul prorocilor? Deoarece era cu mult mai mare decât aceia, cu cât și mai mari i se încredințase; dar nu face aceasta. Oare pentru ce? Mai întâi adică lepădându-se de a zice pentru sineși [lucruri] mari. Iar al doilea, pentru că auzitorii încă nu erau desăvârșiți. Și al treilea, vrând mai mult pe ei a-i ridica și a arăta că mare este covârșirea [lor]. Ca și cum ar zice: „Ce lucru mare este că au trimis proroci către părinții noștri? Că [iată,] a trimis către noi pe Însuși Fiul Său cel Singur Născut”.

Și bine a început așa zicând: „În multe feluri și în multe chipuri”. Că arată că nici înșiși prorocii n-au văzut pe Dumnezeu; Fiul însă L-a văzut. Căci „în multe feluri și în multe

chipuri” aceasta înseamnă: „în chip deosebit”⁷. „Că eu”, zice, „vedenii am înmulțit și în mâinile prorocilor M-am asemănat” (Osie 12, 11). Drept aceea, nu numai după aceasta-i covârșirea⁸ – că acelora adică proroci li s-au trimis, iar nouă Fiul –, ci și pentru că dintre aceia nimeni n-a văzut pe Dumnezeu, iar Fiul cel Singur Născut L-a văzut. Dar nu spune aceasta îndată, ci prin cele ce alcătuiește de aici, când spune pentru omenitatea Lui: „Căci către carele din îngeri a zis: Fiul Meu ești Tu?” (v. 5), și: „Șezi de-a dreapta Mea?” (v. 13). Și vezi priceperea lui cea multă. Întâi de la proroci arată covârșirea. Apoi aceea ca pe o mărturisită statornicind-o, grăiește de aici că acelora prin proroci le-a grăit, iar nouă prin Cel-Singur-Născut. Apoi și prin îngerii acelora; și aceasta iarăși o statornicește după cuviință, fiindcă și îngerii au vorbit iudeilor. Dar și întru aceasta „mai multul” noi îl avem, ca unii cărora Stăpânul [ne-a grăit], iar acelora robii, că și îngerii, și prorocii deopotrivă robi sunt.

Și bine a zis „în zilele cele mai de pe urmă”. Că și aceasta pe ei îi deșteaptă și îi mângâie deopotrivă, ca unor deznădăjduiți de aici. Că precum aiurea zice: „Că Domnul aproape este, [de] nimic să vă îngrijiiți” (*Filipeni* 4, 5-6), și iarăși: „Că acum mai aproape de noi este mântuirea, decât atunci când am crezut” (*Romani* 3, 11), așa și aici. Dar ce este ceea ce zice? Cum că tot cel ce s-a cheltuit întru nevoie, când aude [de] sfârșitul nevoie, să răsufle puțin, știind că este sfârșitul ostelnelor și începutul odihnei.

În zilele acestea mai de pe urmă a grăit nouă întru Fiul. Iată iarăși că pe „întru Fiul” îl zice înțelegând „prin Fiul”, împotriva celor care zic că „Duhului se potrivesc acestea”⁹. Vezi că și „în” „prin”¹⁰ este? Și „de demult” și „în zilele acestea de mai de pe urmă”, iarăși, altceva însemnează. Dar care-i aceasta?

⁷ Διάφορος, sau: diferit, extraordinar, cu mult folos.

⁸ Superioritatea.

⁹ Zice de ereticii pnevmatomahi sau macedonieni.

¹⁰ Ev, διὰ ἐστί. Sunt nenumărate locurile în opera Sfântului Ioan unde afirmă că „în” e în loc de „prin”.

Că multă vreme trecând la mijloc, când urmam să ne pedepsim¹¹, când darurile (harismele) au lipsit, când așteptare de mântuire nu mai era, când din toate părțile așteptam ceea ce e mai puțin, atunci mai mult am avut (primit). Și privește cu câtă înțelepciune o au zis: că n-au zis că „Hristos a grăit” (și măcar că El era Cel ce a grăit), ci, fiindcă neputincioase erau sufletele lor și încă nu puteau auzi cele pentru Hristos, zice: „A grăit nouă întru Fiul”. Ce zici? Dumnezeu prin Fiul a grăit? Da. Unde-i, dar, covârșirea? Că aici ai arătat că și Noul Testament, și cel Vechi al Unuia și Aceluiași este, și că totuși nu este multă covârșire. Pentru aceasta de-aci continuă cu cuvântul acesta, zicând: „A grăit nouă întru Fiul”.

Vezi cum aceasta o face împărtășitoare, Pavel făcându-se deopotrivă cu ucenicii și zicând: „A grăit nouă”, cu toate că lui nu i-au grăit, ci apostolilor, și, prin ei, celor mulți. Dar cu aceasta îi înalță pe ei (evrei), și arată că și lor a grăit, atingând oarecum pe iudei: că mai toți căroră le-au grăit prorociei au fost niște răi și spurcați. Dar încă nu face cuvântul pentru aceștia, ci deocamdată pentru darurile date de Dumnezeu.

Pentru aceasta și adaugă: „Pe care L-a pus moștenitor tuturor”. Aicea pe trup îl numește. Precum și David, în Psalmul al doilea zice: „Cere de la Mine și voi da Ție neamurile moștenirea ta” (*Psalmii* 2, 8). Că partea Domnului nu este Iacov, nici Israel soarta (moștenirea) Lui, ci toți. Ce este adică „pe carele L-a pus moștenitor”? Aceasta este: „Pe Acesta Domn al tuturor L-a făcut”. Care și în *Fapte* o a zis Petru: „Și Domn și Hristos pe El Dumnezeu L-a făcut” (*Fapte* 2, 36). Iar numirea de moștenitor a întrebuițat-o însemnând două lucruri: și pe adevăriciunea (autenticitatea) fiimii (filiației), și pe nedespărțirea Dumnezeirii¹². „Moștenitor tuturor”, adică a toată lumea.

¹¹ Prin necazuri sau de Dumnezeu.

¹² Καὶ τὸ τῆς υἰότητος γνήσιον, καὶ τὸ τῆς κυριότητος ἀναπόσπαστον.

2. Apoi iarăși la cea de mai înainte aduce cuvântul: *Prin Carele și veacurile au făcut*. Unde sunt cei ce zic că a fost [un timp] când El nu era? (împotriva lui Arie) Apoi suitoare trepte întrebuițând, pe cea cu mult decât acestea mai mare la urmă o spune, zicând: *Carele fiind strălucirea Slavei, și caracterul (chipul) ipostasului Lui, și purtând toate cu graiul puterii Sale, prin Sineși făcând curățire păcatelor noastre, a șezut de-a dreapta mării întru cele înalte. Cu atât mai bun făcându-Se decât îngerii, cu cât mai osebit nume decât dânșii a moștenit (Evrei 1, 3-4).*

O, minune de apostolească pricepere! Dar mai ales nu priceperea lui Pavel, ci darul Domnului este cel de care trebuie a ne minuna aici. Căci cu adevărat nu dintru a sa minte a grăit acestea, nici din sineși a aflat atâta înțelepciune – Căci de unde? Că au doar de la cuțite și de la piei ori de la atelierul de lucru? – Ci din Dumnezeuasca lucrare a fost ca să grăiască așa. Că nu cugetul său naștea noimele acestea – căci atunci, cu adevărat, așa de smerit și ticălos era, încât nimic mai mult nu avea decât al țărănilor (căci cum ar fi putut avea ceea ce se cheltuise la târguri și la piei?) –, ci darul Duhului, Care prin oricine voiește Își arată tăria Sa.

Că precum în oarecare loc înalt și ajuns până la însuși vârful cerului, pe un copil mic de ar voi cineva a-l sui, cu încetul și câte puțin face aceasta, prin (pe) treptele cele din jos suindu-l pe el, atunci când îl pune sus și îi poruncește să privească jos, și îl vede că amețește, se tulbură și se întunecă, apucându-l îl pogoară iarăși la [un loc] mai smerit, dându-i [pricină de] a mai răsufla; iar apoi, când el vine întru sineși, iarăși îl suie, și iar îl pogoară. Tot așa și fericitul Pavel a făcut și la evrei, și pretutindeni, de la Învățătorul său învățând aceasta. Fiindcă și El așa a făcut, când adică suind la înălțime, și când pogorând pe ascultători, nelăsându-i multă vreme la același loc a se zăbovi.

Că vezi-l pe el și aice, prin câte trepte suind pe ei, și la însuși vârful blagocestiei (bunei-cinstiri) punându-i, mai înainte de a se ameți și a se cuprinde de întunecare îi pogoară iarăși pe ei

mai jos. Și dându-le [pricină] a mai răsufla, zice: „A grăit nouă întru Fiul”; și iarăși: „Pe Care L-a pus moștenitor tuturor”. Că de acum numele Fiului este [cunoscut] de obște; și oriunde se socotește adevărat fiu, mai presus decât toți este. Iar de astă dată, oricum ar fi, adeverește de aici și arată cum că dintru început¹³ este.

Dar vezi și cum mai întâi pe treapta cea mai smerită stă zicând: „Pe Care L-a pus moștenitor tuturor”. Că „L-au pus moștenitor” este treaptă smerită. Apoi pe cea de mai sus, adăugând „prin Care și veacurile a făcut”; apoi pe cea mai înaltă, după care nu este alta: „Care fiind strălucirea Slavei și caracterul (chipul) ipostasului Lui”. Cu adevărat, la neapropiata lumină i-a adus, la însăși strălucirea. Și mai înainte de a se întuneca, vezi cum iarăși îi pogoară zicând: „Și purtând toate cu graiul puterii Sale, prin Sineși făcând curățire păcatelor noastre, a șezut de-a dreapta Măririi”. Nu simplu a zis „a șezut”, ci „după curățire a șezut”. Că s-a apucat [întâi] de cuvântul Întrupării, și apoi iarăși smerite grăiește.

Apoi iarăși grăind oarece înalt, că „de-a dreapta Măririi”, zice întru cele înalte, iarăși cea smerită o grăiește, prin adăugirea aceasta: „cu atâta mai bun decât îngerii făcându-Se, cu cât mai osebit nume decât ei a moștenit” (v. 4).

Că aici și pentru trupeasca iconomie le vorbește. Că „mai bun făcându-Se” nu este arătător de ființa cea după Tatăl¹⁴ (că aceea nu s-a făcut, ci din ea s-a născut), ci de cea după trup, că aceasta a fost făcută (creată). Dar nu-i despre în-ființare cuvântul lui acum. Ci, precum e la Ioan, care zice: „Cel ce vine după mine, înainte de mine s-a făcut, că mai înainte de mine a fost” (*Ioan* 1, 15), unde aceasta arată că [Hristos] este mai cinstit și mai strălucit, tot așa și aice Pavel zicând „cu atâta mai bun decât îngerii făcându-Se” (cum că mai puternic arată și mai bineplăcut), „cu cât mai osebit nume decât ei a

¹³ Ἀνωθεν sau: din înălțime, mai presus de cerul văzut.

¹⁴ Nu are în vedere aici deoființimea.